אלמא מריש ירחא מנינן. וא"ת דילמא משום דאיכא קרי ליה תוך ימי נדה ג) ופרש"י דדייק מדקאמר קובעת תוך ימי נדותה משמע דפעם ג' דהוא הקביעות (ד) הוי כימי נדתה אלמא משיב כאילו אתה ריש ירחא והקשה לו ריב"ם דלמה לא תיקן לו כגון שראתה ריש ירחא וה' בירחא שלשה זימני דהשתא הוי ממש תוך ימי נדתה וקבעה ופת ודיה שעתה אם תראה בחמשה בירחא של חדש ד' או שתריבה לפרוש מבעלה כל ה' בירחא עד שתעקור ותתה ג' פעמים והשיבו רש"י משום דבפ"ק (לעיל דף יח.) מוקמינן דר' יוחנן במעיין תתום משום דפריך אמתניתין דהתם דקתני דבימי נדתה אינה צריכה בדיקה ולבדוק לאמא קבעה לה ופת כרבי יוחנן ולכך המקשה אוקי הכא מילתיה דר' יוחנן במעיין תתום שראתה ג' ה' בירחא ולא בריש ירחא שלישית היא ממעיין תתום ומתניתין דפ"ק (שם דף יח.) כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא וה' בירחא ובשלישית כי ראתה ריש ירחא לא תבדוק בה' בירחא שאפילו תראה לא קבעי' לה ופת דמעיין תתום הוא אבל פעם ראשונה ושניה בודקת בימי נדה שמא תראה בג' בה' בירחא ולא בריש ירחא ולהכי לא הוה מצי לשנויי כגון דראתה ג' זימני ריש ירחא וה' בירחא ד"כ הוה ליה מעיין תתום אלא משני כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא לאוח דהוי מעיין תתום וכג' נמי ע"ג דכבר ראתה בכ"ה מה שראתה בריש ירחא משיב מעיין תתום כדמשני הא דאזמי בכ"ה דמים יתרים הוא דאתוספו בה ועוד גראה לפרש דהכא דייק דאשיב כאילו ראתה בג' בריש ירחא דלי לאו הכי אמאי קבעה לה ופת הלא ראיה זו אינה מעין דתומה ומיהו אתמרות שבאו בימי נדותה ומיהו תימה לומר ד) כיון כדמעיקרא נקטה ומשיב כאילו ראתה ריש ירחא כיון דאתכי לא קבעה לה ופת בריש ירחא הלא דמי להיא דלעיל דכבר קביע לה ופת לכ"ב כדקאמר היתה למודה לראות וגראה לפרש דמיירי כגון שראתה ג' זמני בריש ירחא וה' בירחא ואין לחוש אם אין הש"ס מזכיר תלתא זימני דה"נ בפ"ק (שם דף יח.) לא קאמר תלתא זימני גבי קפצה וראתה והא דנקט והשתא חזאי בה' בירחא ובריש ירחא לא חזאי לאו משום דע"י ראייה זו השתא קבעה לה ופת דהא קבעה לה כבר מג' זימני קמאי אלא לומר לך שדיה שעתה בראייה זו כדרבי דוסא דאמר בפ"ק (לעיל דף ד:) דאין דיה שעתה אלא בשעת ופת דוקא ומיהו אף בלא ראתה השתא הוה מצי למימר דקבעה לה ופת לענין שאסורה בה' בירחא עד שתעקור הוסת ג' פעמים והשתא מוכח מע"ג דבדביעי לא חזאי ריש ירחא קבעה לה ופת בה' בירחא משום דכיון שראתה ג' זימני ה' בירחא גם בחדש ד' חשוב כאילו ראתה ריש ירחא וה"נ כ"ב מכ"ב מעינן והוי מצי למימר ולימעמיך דאוקמית מילתיה דר' יוחנן במעין פתוח א"כ תקשה מתני' דפ"ק (שם דף יח.) דקתני דאיכה בודקת בימי נדה א"כ הא משיב מעיין תתום ומעיין פתוח יפרש כמו שפירש"י בלשון שני בפ"ק (שם יח.) שראתה אבג"ד ובהכי איירי מתני' דהתם דבהכי לא קבעה לה ופת:

הדרן עליך בנות כותים

ואמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה ושינתה ליום כ"ז דכי הדרי ואתו עשרין ותרתי קיימא לה בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסורין אלמא אדחיישינן לה וקסבר רב פפא עשרין ותרתין מעשרין ותרתין מנינן נדה ופתחה מעשרין וז' מנינן א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ממאי דלמא עשרין ותרתין נמי מעשרין וז' מנינן דכי הדרי ואתו עשרין ותרתין קיימא לה בתוך ימי נדותה וה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא חד יומא כי הדרה נקטה כדלקמיה נקטה או כדמעיקרא נקטה על כרחך כדלקמיה נקטה א"ל רב פפא אלא הא דאמר ר"ל ו) אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ורבי יוחנן אמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ה"ד לאו כגון דחזאי ריש ירחא וחמשא בירחא וריש ירחא וחמשא בירחא והשתא חזאי בחמשא בירחא וריש ירחא לא חזאי וקאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה אלמא מריש ירחא מנינא א"ל לא הכי א"ר יוחנן ז כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרין וחמשה בירחא וריש ירחא דאמרינן דמי יתירי הוא דאתוספו בה וכן כי אתא רבין וכל נחותי ימא ז אמרוה כרב הונא בריה דרב יהושע:

הדרן עלך בנות כותים

לקבל ימי טהרתה ולמהר ימי ראייתה כדי שיבא לפי תשבון של תחלה אלא חוזרת וקובעת כ"ב ליום שראתה: **דאלא"ה האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא כי הדרה נקטה** (ג) **כדלקמן נקטה דו**. כלומר תרנגולת הרגילה להטיל ביצה היום ועומד למחר ולהטיל יום ג' ועומד יום ד' ושיתה וסתה ועמדה מלדת יום ה' עם יום ד' דהוו להו תרי יומי ורמיא יום שני כי הדרה נקטה אם היא חוזרת למנהגה להטיל יום ועומד יום: **כדלקמיה נקטה**. מעכשיו היא חוזרת למנות כגון שעומדת יום ז' שאחר יום ו' שהטילה ומטלת יום שמיני: **או כדמעיקרא נקטה**. לפי תשבון שהיתה רואיה להטיל מתחלה שהיתה רואיה לילד בה' ועומד בו' ולהטיל בז' ועומד בח' השתא מטילה יום ז' עם ו' כנגד ב' ימים שעמדה כדי שתעמוד ביום ח' כפי שהיתה רואיה לתשבון הראשון: **על כרחך כדלקמיה נקטה**. והא אשה נמי כשתחזרת לוסתה לראות ליום כ"ב לאו לפי תשבון הראשון אלא ליום כ"ב לראייתה הלכך האי יומא הוא דאתקרינן: **א"ל רב פפא אלא הא דאמר כו' אין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה**. בימים שהיא נדה כדבעינן לפרושי מילתא דרבי יוחנן דחזאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא וה' בירחא והשתא חזאי בה' בירחא דהוו להו ג' זימני בה' בירחא ומעכשיו יהיה לה וסת בה' בחדש. לריש לקיש לא הוה וסת דהא תרי זימני קמאי דה' בירחא הוי תוך ימי נדותה ממש דהא נדה הוא מריש ירחא ופעם ג' הוה תשבון הראשון שהיתה רואיה לראות ריש ירחא ומדקרי לפעם ג' תוך ימי נדה אלמא לפי תשבון הראשון מינן: **א"ל גם אלא הכי א"ר יוחנן כגון דחזאי**. תרי זימני בריש ירחא ופעם שלישית בכ"ה ורביעית בכ"ח דה"ל הך ראייתה בתרייתא שהיא שלישית לראייה של ר"ח בתוך ימי נדותה ממש שהיא נדה מיום כ"ה ומכ"ה קרי להו תוך ימי נדותה דהא נדה היא. וטעמא מאי הוי קביעות הא אורחה בהכי שנפתח מעיינה משום דאמר הך ראייה דראשם ראייתה וסתה היא והיום זמנה והאי דאקדים וחזאי בכ"ה דמים יתירי איתוספו בה: **אמרוה**. להא דרבי יוחנן: **כרב הונא**. וכדמתרלינן:

הדרן עלך בנות כותים

סמ א מתי' פ"מ מהל' איסורי ביאה הל"ט [וה"ר] סמג עס (טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יד):

ע ב טור יו"ד סי' קפט [שו"ע עס סעיף ו]:

עא ג טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף יד:

תוס' הרא"ש

אלא הא דאמר ריש לקיש כו'. בין ריש לקיש בין ר' יוחנן מודו דקובעת וסת בתוך ימי זיבתה ופליגי אשמואל דאמר אין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה. ולשמואל לא מיבעיא בימי זיבה ממש דאינה קובעת אלא אפי' בימים הראויין לזיבה אינה קובעת כדמוכח לעיל. ולר' יוחנן לא מיבעיא בדמים הראויים לזיבה אלא אפי' בימי זיבה קובעת דבהכי איירי הכא דומיא דתוך ימי נדתה: **אלמא מריש ירחא מנינן.** ותימה דילמא משום ראיות ראשונות קרי להו תוך ימי נדתה וי"ל אי לאו משום מריש ירחא מנינן לא הוה קובעת וסת כיון שאין השלישי מעין האחרים שהיו בימי נדה. א"נ ב) משמע ליה דקביעות וסת חל בתוך ימי נדתה דהיינו ראייה שלישית שכן נקבעה הוסת. ומ"ר תימה לומר הכי דכל דמעיקרא נקט חשיבא כאילו ראתה בריש ירחא מאחר דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא דמי לההיא דלעיל דכבר קבעה לה וסת בהכי וי"ל דמיירי הכא כגון דחזאי ג' זימני בריש ירחא וחמשא בירחא אלא שהתלמוד לא חש להאריך כמו קפצה וראתה קפצה וראתה דלעיל לא נקט אלא תרי זימני ולפי זה הא דנקט והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי לא נקיט ליה משום דהוי השתא קביעות וסת דידה אלא לומר שדיה שעתה בראיה זו ואליבא דמ"ד בפ"ק דלא אמרינן דיה שעתה אלא בשעת וסתה ואי לאו דחשבי' לה כאילו ראתה בריש ירחא לא הוה חמשא בירחא זמן וסתה דלא קבעה לה וסת אלא בתוך ימי נדתה. ולפי דברי רב פפא קשה מתני' דפ"ק לר' יוחנן דכולן צריכין להיות בודקת חוץ מן הנדה דתיבדוק דילמא קבעה לה וסת דליכא לשנויי כי קאמר ר' יוחנן דחזאי ממעיין פתוח דכה"ג קרי מעין פתוח כשראיות הראשונות בימי נדה כדפר' התם רש"י מתוך כך נראה לשלון אחרון דפ' שם רש"י: סליק פרק בנות כותים בס"ד

ב) [לעיל יח.]. ג) [נ"ל אלא].

מסורת הש"ס

ד) [לעיל יח.], ה) [נ"ל אלא], ו) לא נמצא זה בפירש"י שלפנינו, ז) גי' רש"ל כאן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר ר' יהודה וד"ה וקתני הד"ל: (ב) ד"ה וכי נמי מסתבר: (ג) ד"ה דאי לא תימא וכו' הדרה נקטה בדלקמיה נקטה: (ד) תוס' ד"ה אלמא וכו' הקביעות הויא בימי נדתה:

מוסף רש"י

בתוך ימי זיבתה. כגון ראתה בכ"ח וחזרה וראתה בט"ו לחדש, כשעומדת בימים שהיא רואיה לזיבה, דהיינו י"ל יום שבין בדה לנדה, וחזרה וראתה בכ"ח ובט"ו לחדש וחזרה וראתה בט"ו לחדש ולא ראתה בכ"ח לחדש, שקבעה לה וסת בט"ו לחדש כשעומדת בימי זיבה, דאינה קובעת וסת אלא בימי נדה. בתוך ימי נדותה. כגון ראתה בכ"ח וחזרה וראתה בחמשה בחדש, דהיינו בימי נדות, וחזרה וראתה עוד פעמים בחמשה בחדש, לא קבעה וסת, שאין רואיה ימי נדה רואיה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה (שם). כגון דחזאי כו' וריש ירחא. דהוה רואיה בתריתא בימי נדותה, דאפילו הכי הוה קביעות וסת בריש ירחא, דאמרינן. ותתה בכ"ח ירחא קבעה והא דאקדים וחזאי דמי יתירי הוא דאתוספו בה. דהא ודאי קבעה, משום דתחילת הוסת הוחזק ממעין פתוח, וגם רואיה אחרונה שבינו לה כמעין פתוח, כדאמר הא דאקדים וחזאי תוספת דמים הוא (שם).

הדרן עלך בנות כותים

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יוצא דופן. על ידי סס נפתחו מעיה והוציאו את העובר לאוץ ונתרפאת: **כל הנשים.** לענין נדה: **מטמאות.** מכי אתא סס לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה: **בבשרו.** משמע בתוך בשרה: **לחוץ.** בגמרא [מג.] ילף לה: **שנודעזעו אבריו.** נעקר שכבת זרע מגופו: **גמ' אלא לענין שהזריעה.** כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בנים הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא [לעיל מז:] מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה וליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו לאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה: **אלא.** ואם נקבה תלד דמעי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים: **לחייב על כל בן ובן.** שאם טובלה לאחר י"ד לנקבה ושאשה ומתעברה וילדה לאחר שמונים מביאה שני קרבנות: **פורס חיולדת.** משמע פורה אחת ליולדת ולדות הרבה: **שלפני מלאת.** ילדה עכשיו וילדה לאחר שמונים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת: **ואת.** משמע כמו שמפוסח בענין קרבן אחד לולד אחד: **הני מילי.** דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד: **בתרי עיבורי.** שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמונים: **רגון יהודה וחזקיה.** דאמרינן בהמפלת (לעיל מז.) שנשתה אחרון אחר הראשון ג' תלדות: **מודה ר"ש.** ביולת דופן: **שאינו קדוש.** קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדש מומן להקדשן אלא קדשי קדשים אלא בעצים וכאבנים לגמיסה ויולאין לחולין ליגזזו וליעבד: **לידה לידה.** כתיב בקדשים (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בבכור (דברים טו) אשר יולד: **מאחד.** לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר: **אמו מאמו.** בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו: **שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא.** אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אם דליתיה בכל הני: **פשוט.** אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים. ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחולייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים. ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קדושין מאליהן אבל בכור קדושתו מאליו. ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה: **דמסייע ליה לרבי יוחנן.** דאמר דמודה ר"ש ביולת דופן דקדשים: **ואם פורס העולה היא העולה.** ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (מז:) פסולין אשם עולה לא ירדו לכתיב [ויקרא ו] על מוקדה משעולה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עולתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעולתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה. והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי: שנשחטה

יוצא דופן. ממקום שמזרעת. ואם תאמר למה לי קרא גילף לידה לידה מבכור כדילפינן לענין קדשים בסמוך וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלת לרבות יוצא דופן דדרשים ר"ש: **בעין** שהזריעה. פרש"י ולרבנן לא צריך קרא דהא סברי בהמפלת (לעיל כו.) דלרובן אינם נימוקים ומיהו אינטריך להיכא דהוסיטה מיה ידה במעי אמה [1] ומעכב את הולד דטמאה לרבנן וי"ל דתרתי ש"מ [2]:

מודה ר"ש בקדשים שאינו קדוש. בפ' בתרא דבכורות (דף מז:) גבי ר"מ ברבי יהודה דאית ליה יולת דופן קדוש אמר סבר לה כר"ש דאמר יולת דופן ולד מעלית הוא ותימה דהא ר"ש מודה דבקדשים אינו קדוש דאמר רבי יוחנן הכא וכדמוכח נמי בבריית דתמיתי בסמוך וי"ל דסבר כר"ש ועדיפא מדר"ש דאפילו בקדשים קאמר דקתוש: **גמר** לידה לידה מבכור. בפ' ולד חטאת (דף יג.) בהמעילה גבי ולד המעושרת לא ינק מן [3] המעושרת יליף אמו אמו מבכור והכל אחד כדמוכח בשמעתין ואת"ת בפרק מרובה (ב"ק דף עז:) אמר כל מקום שנאמר שם אינו אלא להוציא את הכלאים וקאמר למעוטי מאי אי למעוטי קדשים בהדיא כתיב בהו אי כשב פרט לכלאים אם למעשר תחת תחת יליף מקדשים ואי לבכור העברה העברה יליף ממעשר והשתא אמאי אצטריך למילף בכור ממעשר ומעשר גופיה ילפינן מקדשים הוה ליה למימר דילף בכור לידה לידה אי אמו אמו מקדשים וי"ל דלא ילפינן לידה לידה אי אמו אמו אלא כגון הכא דאיירי בולדה אי בהמעילה דאיירי בענין אמהות וא"ת ובשמעתין אמאי צריך ג"ש לידה לידה אי אמו אמו גילף פסול יולת דופן בקדשים מג"ש דתחת ממעשר ומעשר מג"ש להעברה מבכור וי"ל דג"ש לידה ולאמו צריך לשום דרשה אחריתי: **הנך נפישין.** וא"ת דבפרק יש בכור (בכורות דף מז:) אל"ש דיולת דופן בכור לנחלה הוי דיליף מוילדו לו בנים לידה לידה מאשה דאית ליה הכא דהוי ולד והשתא גילף מבכור בהמה שכן בכור זכר [4] (מתנות) וי"ל דאדם מאדם עדיף שכן אין שייך בהו פגול נותר וטמא דאינו קדשים ושייך בהו טומאה וטהרה ובפרק ראשית הגז (חולין דף קלו.) דקאמר פשוט מפשוט עדיף אע"ג דהנהו נפישי התם משום דהוי בהמה מבהמה אבל הכא דבהמה מאדם לא:

זאת היא העולה. הכי כתיב קרא זאת תורת העולה היא העולה הרי ג' מיעוטי וה' דהעולה תניא [5] אהעולה קמא דריש רבא בתמיד נשחט (פסחים נח:) העולה עולה ראשונה מהני ג' מיעוטי ממעט הגך ומתורת מרבינן אינך פסולין דאם עלו לא ירדו כר"ש וא"ת והא ר' יהודה סבר כן כולם יעלו והיכי משכחת פסול בכל הנהו לבר מהני ג' כיון דאם עלו לא ירדו וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרגפא עזרה ואם תאמר והיכי ממעט הני ג' פסולי הא לריך חד מיעוטו לרובע ונרבע ולכל הנהו דמודה רבי שמעון בהו דאם עלו ירדו וי"ל דנשחטה בלילה ולא דמה ממעט תרוייהו מחד מיעוטא דשקולים הם וא"ת קדשי קדשים ששחטן בדרום לאמר ברים מעילה (דף ב:) דתלינא דר' יהודה כ"ע ל"פ דתרד אמאי הא ליכא מיעוטא רביעית ולר"ש נמי לרבא דאמר תרד הא פסולן בקדש הוא דהא אית ליה הכשר בקדשים קלים דכשרים בדרום כמו שאפרש דהיכא דאית ליה הכשר בעלמא איקרו פסולן בקדש וי"ל דשחיטה בדרום הוי כעין שחיטת חוץ וכמו דתנקינהו דמי כדקאמר התם לר"ש: פרט

**יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה [6] וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן [6] ר"ש אומר הרי זה בילוד [2] כל הנשים מטמאות בבית החיצון שנאמר [1] דם יהיה זובה בבשרה אבל הזב ובעל קרי [2] אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ [3] [4] [7] היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמה ובולע את התרומה [8] ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכן: גמ' א"ר מני בר פטיש מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [2] אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת ור"ש ההיא דאפילו [5] לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה [7] ור"ש מאי טעמיה אמר ר"ל אמר קרא תלד [8] לרבות יוצא דופן ורבנן האי מבעי ליה לרבות טומטום ואנדרוגינוס דסלקא דעתך אמינא זכר ונקבה כתיב זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל ורבי שמעון נפקא ליה מדתני בר ליואי דתני בר ליואי לבן לבן מכל מקום לבת לבת מ"מ ורבנן האי מבעי ליה לחייב על כל בן ובן ולחייב על כל בת ובת ורבי שמעון נפקא ליה מדתני [9] תנא קמיה דרב ששת [3] זאת תורת היולדת [10] למלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת אלא יולדת דאכלה דם ויולדת דאכלה חלב בחד קרבן תסגי לה אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת כאחת [11] ת"ל זאת ורבנן אע"ג דכתיב זאת איצטריך לבן או לבת סד"א ה"מ בתרי עיבורי [6] (דחד הוי נפל) אבל בחד עבורא כגון [6] יהודה וחזקיה בני ר' חייא אימר בחד קרבן סגי לה קמ"ל [6] א"ר יוחנן ומודה רבי שמעון בקדשים [7] שאינו קדוש מאי טעמא גמר לידה לידה מבכור מה התם [8] פטר רחם אף כאן פטר רחם ולגמר לידה לידה מאדם מה התם יוצא דופן אף כאן יוצא דופן מסתברא מבכור הוה ליה למילף שכן אמו מאמו אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט מפשוט אלא מבכור הוה ליה למילף שכן אם בהמת קדשים פגול נותר וטמא אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט זכר קדוש במתנה הנך נפישן אמר רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבא תניא דמסייע ליה לר' יוחנן [9] ר' יהודה אומר [4] זאת תורת העולה היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין פרט

יוצא דופן. ממקום שמזרעת. ואם תאמר למה לי קרא גילף לידה לידה מבכור כדילפינן לענין קדשים בסמוך וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלת לרבות יוצא דופן דדרשים ר"ש: **בעין** שהזריעה. פרש"י ולרבנן לא צריך קרא דהא סברי בהמפלת (לעיל כו.) דלרובן אינם נימוקים ומיהו אינטריך להיכא דהוסיטה מיה ידה במעי אמה [1] ומעכב את הולד דטמאה לרבנן וי"ל דתרתי ש"מ [2]:

מודה ר"ש בקדשים שאינו קדוש. בפ' בתרא דבכורות (דף מז:) גבי ר"מ ברבי יהודה דאית ליה יולת דופן קדוש אמר סבר לה כר"ש דאמר יולת דופן ולד מעלית הוא ותימה דהא ר"ש מודה דבקדשים אינו קדוש דאמר רבי יוחנן הכא וכדמוכח נמי בבריית דתמיתי בסמוך וי"ל דסבר כר"ש ועדיפא מדר"ש דאפילו בקדשים קאמר דקתוש: **גמר** לידה לידה מבכור. בפ' ולד חטאת (דף יג.) בהמעילה גבי ולד המעושרת לא ינק מן [3] המעושרת יליף אמו אמו מבכור והכל אחד כדמוכח בשמעתין ואת"ת בפרק מרובה (ב"ק דף עז:) אמר כל מקום שנאמר שם אינו אלא להוציא את הכלאים וקאמר למעוטי מאי אי למעוטי קדשים בהדיא כתיב בהו אי כשב פרט לכלאים אם למעשר תחת תחת יליף מקדשים ואי לבכור העברה העברה יליף ממעשר והשתא אמאי אצטריך למילף בכור ממעשר ומעשר גופיה ילפינן מקדשים הוה ליה למימר דילף בכור לידה לידה אי אמו אמו מקדשים וי"ל דלא ילפינן לידה לידה אי אמו אמו אלא כגון הכא דאיירי בולדה אי בהמעילה דאיירי בענין אמהות וא"ת ובשמעתין אמאי צריך ג"ש לידה לידה אי אמו אמו גילף פסול יולת דופן בקדשים מג"ש דתחת ממעשר ומעשר מג"ש להעברה מבכור וי"ל דג"ש לידה ולאמו צריך לשום דרשה אחריתי: **הנך נפישין.** וא"ת דבפרק יש בכור (בכורות דף מז:) אל"ש דיולת דופן בכור לנחלה הוי דיליף מוילדו לו בנים לידה לידה מאשה דאית ליה הכא דהוי ולד והשתא גילף מבכור בהמה שכן בכור זכר [4] (מתנות) וי"ל דאדם מאדם עדיף שכן אין שייך בהו פגול נותר וטמא דאינו קדשים ושייך בהו טומאה וטהרה ובפרק ראשית הגז (חולין דף קלו.) דקאמר פשוט מפשוט עדיף אע"ג דהנהו נפישי התם משום דהוי בהמה מבהמה אבל הכא דבהמה מאדם לא:

זאת היא העולה. הכי כתיב קרא זאת תורת העולה היא העולה הרי ג' מיעוטי וה' דהעולה תניא [5] אהעולה קמא דריש רבא בתמיד נשחט (פסחים נח:) העולה עולה ראשונה מהני ג' מיעוטי ממעט הגך ומתורת מרבינן אינך פסולין דאם עלו לא ירדו כר"ש וא"ת והא ר' יהודה סבר כן כולם יעלו והיכי משכחת פסול בכל הנהו לבר מהני ג' כיון דאם עלו לא ירדו וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרגפא עזרה ואם תאמר והיכי ממעט הני ג' פסולי הא לריך חד מיעוטו לרובע ונרבע ולכל הנהו דמודה רבי שמעון בהו דאם עלו ירדו וי"ל דנשחטה בלילה ולא דמה ממעט תרוייהו מחד מיעוטא דשקולים הם וא"ת קדשי קדשים ששחטן בדרום לאמר ברים מעילה (דף ב:) דתלינא דר' יהודה כ"ע ל"פ דתרד אמאי הא ליכא מיעוטא רביעית ולר"ש נמי לרבא דאמר תרד הא פסולן בקדש הוא דהא אית ליה הכשר בקדשים קלים דכשרים בדרום כמו שאפרש דהיכא דאית ליה הכשר בעלמא איקרו פסולן בקדש וי"ל דשחיטה בדרום הוי כעין שחיטת חוץ וכמו דתנקינהו דמי כדקאמר התם לר"ש: פרט

מסורת הש"ס

א) [לעיל כו.], ב) [לעיל יג.], ג) [לעיל מז:], ד) [כריתות ז:], ה) [בכורות מז:], ו) [כריתות ט:], ז) רש"ל מ"ז, ח) [לעיל כז.], ט) [חולין נג:] מ"ז ובמ"ל כג.], י) תוריות ג: זבחים מז: פד. ע"ש, כ) מ"ל ומיעבה, ל) [וע"ש תוס' לעיל יח. ד"ה שליא], מ) גי' מהר"מ מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המקודשת יליף אם קדשים מבכור מג"ש דאמו כל"ל, נ) מ"ל לא"ר. רש"ל, ס) מ"ל בפ' ק"ק (דף נט.),

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדָּתָהּ וּבְיוֹם הִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ יִמּוֹל: ויקרא יב ב
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב
3. וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנְקֵבָה: ויקרא יב ז
4. צוּ אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב

גליון הש"ס

מתני' ויטי מחרה. ע"ל לו ע"א תד"ה היכמא: **שם** היה אוכל בתרומה. ע"ל יג ע"א:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תוס' ד"ה ולאת כו'. דסעולה מגיגא דסעולה. נ"ב עי' זבחים דף כד ע"ב תוס' ד"ה ולאת כו' ומה שאמר שם עליהם בגמ' דטהרות הקדש הכ"ק וע"ש בס' חק נתן וד"ק: **ב)** בא"ד בפ"ק דזבחים דף כה. ע"ל יד ויעו"ש בתוס' ד"ה הג"ה:

מוסף רש"י

ואין חייבין עליו קרבן. לידה (נ"ז כב:). הרי זה בילוד. ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן (שם). שנזדעזעו אבריו. שנעקר זרע מגופו, אוחז באמה. שלא יצא הזרע עד שיגלגל את התרומה שבפיו (לעיל יג.). בעין שהזריעה. כלומר דגימות הזרע (לעיל כז:). אמר קרא תלד. ואם נקבה תלד, הוה ליה למכתב ואם נקבה היא (בריתות ז:). לרבות יוצא דופן. דהוי לידה מעליא ויוצאת עליו ימי טומאה וטהרה (בכורות מז:). זאת תורת היולדת. כל היכא דכתיב תורת משמע רבים (בריתות מ:). יכול תביא על לידה ועל זיבה באחת. קרבן אחד, כגון שראתה ג' ימים בימי זיבה והספיקה רביעי וילדה בתמיכי, הרי זו יולדת בזוב דלמתניתן בנדה (לו:) דבעי שתפסוק מן הזוב סמוך לגילדה ואם לא פסקה ולתי דם מתחת הולד ואינה יולדת בזוב (בריתות שם). אלא יולדת בו' דאכלה חלב. מהיכא דתיקן דבעיה דעל הלידה ועל הזיבה קרבן אחד, דאיצטריך קרא למעוטי, הא ולתי אכלה חלב וילדה מי אלגא דאדעתין דמביאה קרבן אחד על הלידה ועל החלב, ובני זיבה נמי מה בעינה אצל לידה (שם). אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת כו' ת"ל זאת. משמע על לידה אחת מביאה אחת, על שתי לידות תביא על כל אחת ואחת (שם ושם מ"ב) שאם ילדה לאחר מלאת, כגון שטבלה לפוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה, אם תוך מלאת הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאת הפילה כבר נתמיעה בקרבן הראשון קודם לידה שניה ולכאורה מלאת של לידה שניה תביא שתי קרבנות (פסחים ג.). ומודה רבי שמעון בקדשים. אע"ג דפליג בבני יולת דופן ואמר הרי הוא כיולד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה, התם הוא דאיתרבאי מאם נקבה תלד, לרבות יולת דופן, אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש, דכתיב כי יולד, פרט ליולת דופן (חולין נא:) דבהמה שיולאה דרך דופן פסולה לקרבן, דבני טומאה וטהרה דאמר הוא דאמר ר"ש מריבוי הכתוב ואם נקבה תלד, הוסיף לך הכתוב לידה אחרת לרבות יולת דופן, אבל בקדשים מודי (ע"ז כב:). הרי אלו ג' מיעוטין. זאת, היא, העולה, הרי אלו ג' מיעוטין לפי שבא המקרא הזה לגמדנו על הפסולין לומנה שעלו ולא ירדו, דילפינן מעולה על מוקדה דבא המזבח שם כל הלילה, משמע על מוקדה דבא המזבח כו' ג' מיעוטין למעט כו' ג' פסולין, זאת היא מיעוטא, זאת ולא אחרת, הא הוי מיעוטא, ה"א דהעולה הוי מיעוטא, לכומר העולה המיוחדת ולא סלון (זבחים כז: וכעי"ז שם פד).

א מ מני' פ"ש מהל' מיסורי ביאה הל"ס סמג עשין רמב ולאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' יד:

ב ב מני' שם פ"ה הל"ב סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפג סעי' ח:

ג ג מני' פ"ס מהל' אבות הטומאה הל"ח:

ד ד מני' פ"ז מהל' תרומות הל"ד:

ה ה מני' פ"ס מהל' מיסורי ביאה הל"ח ופ"ח מהל' מעכה ומובא הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפג סעיף ח:

ו ו ז מני' פ"ח מהל' מחוסרי כפרה הל"ח:

ז ח מני' פ"ג מהל' מיסורי מזבח הל"ד הלכה יא:

ט [מני' פ"ב מהל' בכורות ה"ד טוש"ע יו"ד סי' שם סעיף כד ומיקן שטו סעיף ב]:

תוס' הרא"ש

שתלד ממקום שמזרע. ותימה בלא כי תזריע נמי לשון תלד משמע דדרשינן גבי קדשים כי יולד פרט ליוצא דופן דבפ' דוד מרלדו לו. וי"ל דהתם לאו מלשון לידה קא ממעט אלא דגמרינן לידה מבכור כדגמרינן לקמן גבי קדשים ותימה אכתי תיקשי לך הכא נמי ניגמר לידה מבכור. וי"ל דאי לאו כי תזריע הוה מיסתבר למידרש טפי לכדדריש ליה ר' שמעון: **ר' שמעון מ"ש.** כלומר אמאי לא דריש קרא כדדרשי ליה רבנן: **סד"א זכר ודאי.** אע"פ דבפ' הספלת משמע דלא דרשינן ליה בהכי אלא היכא דמייתר שאני הכא דכתיבי טובא בן ובת הלכך זכר ונקבה מייתר: **זאת** וגו' **היא העולה.** הרי אלו ג' מיעוטין זאת והיא וה"א דהעולה שני אבל העולה קמא דריש מיניה העולה עולה ראשונה בפ' תמיד נשחט. ובכל איגך דמפרש ר' שמעון מודה ר' יהודה [דאם עלו לא ירדו] כדמפרש שעמא בזבחים. ותימה והא ר' יהודה סבר

ח) בפ"ק דזבחים דרצפה מקדשת כמובא א"כ כולם יעלו א"כ היכי משרי לה פסול פיגול נותר טמא וכל איגך לבר הני ג'. וי"ל כגון שיש הפסק בינו ובין רצפת העזרה:

ט) ל"ל מזבחים בפ' ק"ק (דף נט).

ח א מיי׳ פ״ג מהל׳ פסולי המוקדשין הל״ו:
ט ב מיי׳ שם הל״ז:
י ג מיי׳ שם הל״ח:

פרט לנשחטה בלילה. בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד:) מפרש טעמא אמאי מודה רבי יהודה בהנך דלא ירדו טפי מהני ג׳ וקאמר לן בדם כשר שכן לן באימורין א)[ג] כשר שהרי כשר בבשר לכתחלה דנאכל לשני ימים ולילה אחד יוצא כשר שהרי יוצא כשר בבמה וטומא דחזי לעבודת צבור חוץ לזמנו שהרי מרלה בפגולו חוץ למקומו אימקש לחוץ לזמנו קבלו פסולין וזרקו (ד) בהנך פסולים דחזו לעבודת צבור ואם תאמר נשחטה בלילה ויצא דמה נמי ליתכשרו דאין לילה ויוצא פסול בבמה כדאמר בפרק פרת חטאת (זבחים דף קכ.) וכן קבלו פסולין דלא מכשר אלא בהנך דחזו לעבודת צבור אבל זר לא דהא כשר בבמה וכן חוץ למקומו מה צריך לטעמא דאימקש לחוץ לזמנו תיפוק ליה דכשר בבמה מיהו רש״י פי׳ בהמזבח מקדש (שם פד:) דיוצא (ה) ג) דכשר הוא דילפינן מבמה אבל הכשר דם דחמיר לא ילפינן מבמה אם לא נמצא לן הכשר בפנים אך קשה אמאי אצטריך למילף לן בדם מאימורין ואימורין מנין בשר ופשיט מייתי בחיזה מקומן (שם דף גא) דגמרי בנין אב מבנין אב לילף חד בנין אב לן בדם מנן דבשר וכ״ת דלא בעי למילף דם מבשר שאינו קרב אלא ילפינן מאימורין דקרבי ואימורין מבשר משום דהוי בשר מבשר מכל מקום תימה דילף לן דמה שנפסל בשקיעת החמה דאם עלו לא ירדו מאימורין שלנו בלא מזבח בשקיעת החמה דלא מיפסלי בשקיעת החמה דמלותן כל הלילה וכיון דלן דם בשקיעת החמה אע״ג דמיפסל לא ירד מעתה גם לן בעמוד השחר לא ירד דאין חילוק ותדע דהא לן שתי לילות לא ירד אע״ג דאין כיוצא בו כשר ואפילו בבשר על כן י״ל דפסול דם לא ילפינן מאימורין שכבשים לכתחלה כל הלילה משום דאיכא תרתי חדא דהוי דם מבשר ועוד דהוי פסול מהכשרו בכך ולהכי נמי גבי דם לא ילפינן מבמה דאיכא נמי תרי שנויי פנים מחוץ ופסול מהכשרו בכך אבל יוצא דבשר לא חמיר וילפינן מבמה (ו) דמיס הנתנין למטה שנתנן למעלה או איפכא וכן הנתנין בפנים שנתנן בחוץ כיון דכל אחד כשר בחבירו לא תרד דדם מדם בפנים ילפינן ד) [פסול] מהכשרו ומיהו תימה יצא דמה חוץ לקלעים אמאי תרד לר״י נילף דם מאימורין שיצאו ואימורים שיצאו מבמה או מבשר שלמים שיצא חוץ לקלעים דכשר וכיון דיצא חוץ לקלעים לא ירד הוא הדין אפילו חוץ לחומה דאין מילוק כדפירשתי לעיל וא״ת בפרק חטאת העוף (זבחים דף סח:) גבי זר וסכין מטומאין בגדים בבית הבליעה פריך מאי שנא שמאל דהכשירו ביום הכפורים ולילה באבברין ופדריס זר נמי נילף מבמה דתניא מנין ליצא שהוא כשר שהרי כשר בבמה ומאי פריך הא דווקא בשר ילפינן מבמה להוות תנא דם כדפרישתי ותו בשמאל ולילה דהוא עבודת דם היכי יליף מהכשרו בכך ה) וי״ל דהכיא קוגיא כר״ש דמכשיר אפילו נשחטה בלילה ויצא דמה ואפילו דם יליף מהכשרו מבמה ומבשר ונשפך דמה לפי שבבר נעשה השחיטה בהכשר או גם הקבלה כמו שאפרש ותדע דהכיא כרבי שמעון דבמשנה דהתם קאמר כל שפסולו בקדש אין מטומא בגדים בבית הבליעה וכל שאין פסולו בקדש מטומא ורבי שמעון נמי בשמעתין קאמר כל שפסולו בקדש אם עלו לא ירדו והכי פריך והתניא יוצא כשר שהרי כשר בבמה וכמו דיליף ר׳ יהודה אימורין מבמה ה״נ ליף לר״ש פסול דם מבמה ומיהו לר״ת (ו) דגרסינן פ״ב דזבחים (דף כד:) והתניא מלק בשמאל פסול וא״ג זרק בשמאל דלא מצינו משנה זו בשום מקום ומשני פליגי בברייתא ור״ש מכשיר ההיא דפ׳ חטאת העוף (שם דף סח:) לא אתיא כר״ש דלדידיה מלק בשמאל כשר אלא תנא אחר הוא וסבר לה כר׳ שמעון ובמלק בשמאל לא סבר ליה כוותיה: **ונשנשפך** דמה. נראה לרבי יהודה תרד אפילו נתקבלה ואח״כ נשפך דומיא דילא דמה דהוי אפילו נתקבל דאי בילא קודם שנתקבל כגון שילא מן הצואר לחוץ אם כן היינו נשפך דמה דאין כלי שרת מקדש אלא בפנים כדאמר בהמזבח מקדש (שם פח.): **חוץ** למקומו. ור׳ יהודה נמי לא פליג אלא בג׳ דלעיל וקשה דבפרק התודה (מנחות דף עט.) אמרינן חטאת ששחטה חוץ למקומה ו) רבא אומר תרד רבה אומר לא תרד והדר ביה רבה לגבי רבא והתם אתי כרבי יהודה דקתני התם אמר רבי יהודה לא נחלקו על חוץ לזמנו שקדש הלחם על מה נחלקו על חוץ למקומו רבי אליעזר אומר קדש רבי יהושע אומר לא קדש והדר ביה רבי אליעזר לגבי רבי יהושע ויש לומר דהתם רבי יהודה אליבא דרבי יהושע קאמר דלא מקיש חוץ למקומו לחוץ לזמנו אבל רבי יהודה גופיה מקיש דקאמר בהמזבח מקדש (זבחים פד:) טעמא דחוץ למקומו דלא ירדו משום דאיתקש לחוץ לזמנו: ו) **הלן.** היינו לן דדם והנותר היינו לן דאימורין דאילו בשר אפילו אינו נותר ירד דכל שממנו לאשים הרי הוא בכל תקטירו: **והנתנין** למעלה שנתנן למטה. אפילו רבי יהודה מודה דלא ירדו דדם מדם בפנים ילף שפיר מהכשרו בכך כדפירשתי לעיל והכי נמי אמר בפ״ב דזבחים (דף מ:) קתני מיהא הנתנין למעלה שנתנן למטה ולא פליג רבי יהודה ובקשה דאמר ברייתא מעילה קדשי קדשים ששחטן בדרום מהו שירדו אליבא דר׳ יהודה פשיטא דירדו כי תבעי לך אליבא דר׳ שמעון מאי רב יוסף אמר לא ירדו רבה אמר עד כאן לא קאמר ר״ש התם דלא ירדו אלא בנתנין למטה שנתנן למעלה למעלה שנתנן למטה ולעולם ששחטן וקבל דמן בצפון אבל הכא ששחטן בדרום אף ר״ש מודה דירדו דכתנקיטהו דמי והשתא אמאי נקט הנתנין למעלה שנתנן למטה טפי מאחריני אדרבה הוה ליה למנקט נשחטין בלילה ונשפך דמה אע״ג דפליג אדרבי יהודה ואמר דלא ירדו היינו משום ששחטן בצפון אלא יש לומר דנקט הנתנים למעלה שנתנן למטה משום דמינה מייתי רב יוסף דנתנין למעלה משמע ליה דהוי בכלל עולת העוף שדינה למעלה ומלקה ומלא דמה למטה וכי היכי דהתם לא ירדו אע״פ שהמליקה לא היתה במקומה הכי נמי קדשי קדשים שנשחטו בדרום ורבה אומר הנתנין למעלה שנתנן למטה מיירי דווקא בזבחים ולכך לא ירדו ששחיטה וקבלה היתה בדינה בצפון אבל שחיטת דרום וכן מליקת עולת העוף למטה לא אם כן לרב יוסף דהוי בכלל הנתנים למעלה עולת העוף פליג רבי יהודה כדאמר התם דבשחיטת דרום אליבא דרבי יהודה פשיטא דירדו ובפ״ב דזבחים (דף מ:) אמר דלא פליג רבי יהודה וי״ל דכיון דבזבחים מיהא מודה רבי יהודה דלא ירדו שייך שפיר למימר לא פליג רבי יהודה כמו בקבלו פסולין וזרקו דקאמר נמי התם דלא פליג אע״ג דרבי יהודה לא מודה אלא בהנך דחזו לעבודת צבור ור״ש אפילו בהנך דלא חזו לעבודת צבור קאמר דלא ירדו דלא גרע מנשפך דמה שלא זרק כלל דלא ירדו לר״ש ומיהו אין ראיה דמצינו למימר דאף לרבי שמעון בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר אם קיבל דם ירדו כיון דלא מצינו בעלמא הכשר בפנים ומבמה לא ילפינן עבודת דם אף לר״ש ונשחטה בלילה דלא ירד לרבי שמעון היינו משום דילפינן מאימורין ונשפך הדם נמי דלא ירד לרבי שמעון דווקא שנשפך אחר שכבר נתקבל אבל נשפך מן הצואר ירד דמשום שחיטה לבדה שנעשית בהכשר לא מיקרי פסולו בקדש וקבלו פסולין בהנך דווקא דחזו לעבודת ציבור אף לר״ש ולא הוי פירוש קבלו או זרקו דאם כן פליג אר׳ יהודה דהא לרבי שמעון אפילו זרקו הנך דלא חזו לעבודת צבור לא ירדו דלא גרע מנשפך אלא פי׳ קבלו וזרקו אותו דם עצמו מכל מקום בלא רמיה יש לומר דשייך שפיר דלא פליג רבי יהודה כיון דמודה בזבחים וכן

משמע

שנשחטה בלילה ושנשפך דמה. לאחר ולא זרק: **ושילא דמה חוץ לקלעים.** אבל כל הנך פסולי אחריני דמכשר בהו רבי שמעון כגון לן ויוצא שילא הבשר קודם זריקת דם וטמא ושנשחט לאוכלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו כולן מודה נמי רבי יהודה דלא ירדו וטעמא מפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן בשר בבשר וכן כולן: **והלן.** דם הלן: **והיוצא.** בשר עולה שילא והכניסה והעלה: **והנוגה.** בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו: **ושנשחט.** על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול: **ושקבלו פסולין אם דמו וזרקוהו.** כגון בעל מום או שאר פסולין. ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה: **והנתנין למעלה.** ממזבח הסיקרא דקי״ל (ז) חטאת בהמה למעלה דכתיב בה [ויקרא ד] קרעות ועולה למטה: **הנתנין בפנים.** על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח (ח): **והחטאת ששחטו שלא לשמן.** להכי נקט פסח אחר והחטאת דקיימא לן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת: **הרובע והנרבע מוקלה ונעבד.** פסולין ליקרב כדליף לקמן בשמעתין [מא.]: **מוקלה.** שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: **ונעבד.** שהשתחוה לו: **נלאים.** פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים ט): אחר

מסורת הש״ס

ב) [זבחים י:], ג) [חולין לח:], ד) גר׳ מהכ״ש דבשר כו׳, ה) מהכ״מ, ו) ע״ר במס׳ זבחים פד: בתוס׳ ד״ה ומוליא שכתוב שם בשם הג״ה וכע״כ ל״ל כן דלא״כ דברי תוס׳ סתרי אהדדי דבד״ה והמיתנים כתבו כהא וז״ל ומיהו אין ראיה ועיי״ש ועיין מהכ״ס, ז) עיין מהכ״מ, ח) [שיך קודש ד״ה חוץ],

תורה אור השלם

1. צוּ אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ:
ויקרא ו ב

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ וחזקו את דמו והנתנין: (ב) רש״י ד״ה הנתנין וכו׳ משיח הכ״ל אתמ״כ מ״ה והפסח והחטאת ששחטן שלא: (ג) תוס׳ ד״ה פרט וכו׳ כדם כשר שכן לן באימורין כשר לן באימורין כשר שהרי לן בשר בבשר וכו׳ בבמה וטומא דחזי לעבודת צבור וכו׳ שהרי מרלה לפיגולו נ״ב עיין פימושו בריש מעילה בדף ב ע״ב בפרש״י והעיקר בפ׳ שני דזבחים ריש דף כט: (ד) בא״ד קבלו פסולין וחזקו את דמו בהנך דחזו לעבודות: (ה) בא״ד דיוצא דבשר הוא וכו׳ לא נמצא לו הכשר בפנים: (ו) בא״ד וילפינן מבמה מיהו הנתנין למעלה וכו׳ דדם מדם בפנים ילפינן מהכשירו בכך ומיהו כל״ל: (ז) בא״ד ומיהו לר״ת דגרס פ״ב דזבחים:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה פרט כו׳ שכן לן באימורין כשר ולן באימורין כשר שהרי לן בשר כו׳. כל״ל:

מוסף רש״י

פרט לנשחטה כו׳ שאם עלתה תרד. אבל שאר פסולין אם עלו לא ירדו (זבחים כז:). אין לי אלא עולה בשרה. תהא על מוקדה כל הלילה עד הבקר (שם). והלן. שלן בשרה חוץ למזבח, והיוצא. שילא בשרה (שם). ושנשחט. על מנת להקטיר חוץ לזמנו כו׳. מגין. שכיון שעלו לא ירדו (שם). ת״ל זאת תורת העולה. שהיא על מוקדה שתהא שם כל הלילה עד הבקר ולא תרד (שם פד.). הרובע והנרבע. על פי עד אחד, שמותר להזיעו ואסור לגנבה, ונפקא לן מקראי דמס׳ תמורה (כח.) בפ׳ כל האסורין (שם כז:). והמוקצה. שהקצאהו לתקרובת עבודת כוכבים, והנעבד. שהשתחוה לבהמה (שם). והכלאים. שור או כשב פרט לכלאים, כי יולד פרט ליולא דומן (שם). ומה ראית. אחר שריפה הכתוב ומעטו ולא פירש לך הכתוב מה ריבה ומה מיעטו (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור [1]מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים [2]מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [6]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא [3]מן הבהמה [3]אלהוציא הרובע והנרבע מן הבקר [3]להוציא את הנעבד מן הצאן [3]להוציא את המוקצה ומן הצאן [7]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא [4]שור או כשב או עז שור [5]הפרט לכלאים או עז [7]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [7]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [8]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן ודם

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור [1]מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים [2]מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [6]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא [3]מן הבהמה [3]אלהוציא הרובע והנרבע מן הבקר [3]להוציא את הנעבד מן הצאן [3]להוציא את המוקצה ומן הצאן [7]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא [4]שור או כשב או עז שור [5]הפרט לכלאים או עז [7]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [7]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [8]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש. הואיל וכתוב אחד ריבה וכתוב אחד מיעט מעתה יש לך לילך אחר אומר הלעת: **מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש.** שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולן: **מפטר רחם נפקא.** ללא קדש וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פסיעת אם עלה ירד: **מאמו אמו נפקא.** נמי ללא קדש דגמר מבכור: **קרי קראי.** אמו אמו וחזא: **חד לבהמת דחולין ואוליד דרך דופן ואקדשה.** ומשמעין מאמו אמו ללא קדש וחד לבהמה דקדשים אמר כרחך ולד היולא ממנה קדוש מאליו ואיצטריך למעוטי מזמא[מ] דאע"ג דקדש אם עלה ירד הואיל וגלא היה פסולו בקדש: **וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין** נראה בעיני דלא גרסי' ליה ופירוש משום דלא סבר למאן דאמר משעת ילידה הן קדושים דהיינו במעי אמו דאיצטריך למעוטי מזמא: **הכי נמי מספכרא.** דכל הני פסולין דהכא בבהמות קדשים קאמר. ורובע ונרבע כגון שהקדישן ולבסוף נרבעו. ומוקצה ונעבד נמי בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ויכול לאוסרן והכי נמי מוקמינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.). ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וקסבר בהוייתן הם קדושין הם קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עלייהו והכי הם קדושים. וכלאים וטרפה ויולא דופן נמי בולדות קדשים: **הכי נמי מספכרא.** דבקדשים קאי ותרי קראי איצטריכא ליה כדאמר מדקתני הרובע והנרבע וקא ממעט להו מהאי קרא וכי מהכא נפקא מהתם נפקא: **מן הבהמה.** אדם כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל בהמה להוציא את הרובע והנרבע: **נוגח.** שהמית את האדם. והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים דמודה בקנס פטור הלכך להדיוט שרי ולגבוה אסור אבל ע"פ שני עדים בסקילה הוא ולהדיוט נמי אסור: **גלגיס.** מן העז ומן הכבש: **נדמה.** אדיו ואמו מן העז והוא כבש. וכיון דנפקי מהתם ללא קדש למה לי למעוטי מהכא דילדו הא חולין מיהו: **לבהמה דחולין.** ואקדשה: **המקשה ג' ימים.** בימי זיבה ולאתה דם כל שלשה דרך רחם: **ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב.** כלומר זבה היא כי טיהר רחמנא מזיבה דם הקושי הני מילי בלידה מעלייתא אבל דרך דופן לאו לידה היא: **אין זו יולדת בזוב.** ור"ש לטעמיה דאמר [לעיל מ.] יולא דופן ולד מעליא הוא ומטהר את קישויו: **ודם היוצא משם.** לקמן מפרש מאי קאמר: **ר"ש לטעמיה.** דאמר במתניתין [שם] יושבין עליו ימי טומאה אפילו בלידה יבשתא וימי טהרה אלמא ולד הוא הלכך לענין קושי נמי ולד הוא ומטהר את קישויו: **אלא פיפא במאי פליגי.** הא ליכא למימר דם היולא עמו דרך דופן יהיה טמא כדם הלידה דאם כן איפכא מצעי ליה רבי שמעון מטמא דאמר ולד הוא והכמים מטהרים אלא ודאי אפי' לרבי שמעון לא הוי אלא כדם המכה והא דאמר רבי שמעון במתניתין יושבין עליו ימי טומאה משום ולד קאמר ולא משום דם:

ודם

ונתנם לזונה בעודם בבטן והכי מוקי לה בפ' פרת חטאת (זבחים דף קיד.) וכן פ"ה וא"ת דבשאלי תמורה (דף לג.): תנן אלו הן הנקבבים קדשים שהפילו וחולין שנשחטו בעזרה ור"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו משמע דלא פליג אקדשים שהפילו וכיון דבהוייתן הן קדושים אמאי יקברו והלא אין בחולין שנשחטו בעזרה תדע דהא דתנא קדשים שהפילו ואמר דקסבר דבהוייתן הן קדושים ואפילו קדושת דמיס אין אלא עלייהו דאי מלה הא אמר בפרק אלו קדשים (שם דף יט.): מגו דנתחת קדושת דמיס נחתא נמי קדושת הגוף ואם כן קדשים שהפילו דאסורים בהנאה לרבי שמעון אמאי ויש לומר דפליג גם אריש אלא דלא נחת לפלוגי אלא בחולין שנשחטו בעזרה תדע דהא תשיב בגמרא ולרבי שמעון שרי בהנאה בפ"ק דבכורות (דף י.) א"ל ר"י ל' הנפל קדושה אלה עוליה עפי מעומטוט ואנדרוגינוס משום דאי רואי היה לאו לקרבן וא"ת כיון דסבר בהוייתן הן קדושים איאך קדושה אלה על יולא דופן וכלאים דמ"ש מעומטוט ואנדרוגינוס וי"ל דמיירי כגון שהקדישן בפה קודם שנולדו דאע"ג דאין קדושת אמן אלה עליהם קדושת פה אלה עליהם מיהו מתני' דכילד מערימין (תמורה דף כד:) משמע דאפילו בקדושת פה אין קדושה אלה עליהם ועוד דבשאלי פ"ב דתמורה (דף יח.) קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים ואליבא דרבי יהודה ואמאי לא משכחת בהקדישו בפה ושמא י"ל דדווקא עומטוט ואנדרוגינוס אין קדושה אלה עליהם: **ורבנן לטעמייהו.** וא"ת אע"ג דלא מעומטוט לידה מ"מ ליטהר דם קישויה אאפי' בהפילה רוח פריך בפ"ק (לעיל דף מ:) שיהא קישויה טהור אע"ג דאין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ויש לומר דהתם משום דבעי למימר דמיקרי לידה כדמייתי קרא כמו ולדנו רוח אבל הכא מיעטיה קרא מדין ולד:

ומזלא

קדושים ובריך לחלק בין טומטום ואנדרוגינוס ליוצא דופן וכלאים משום דניכר פיסול בגופן:

ו) ג"ל מליקת זר וסכין דמטמא בנגדים אבים הבליעה והלא וכו'.

מסורת הש"ס

ו) [זבחים נח. קיד. מנחות פג. חולין ל. תמורה כה. כריתות כג:], ב) ב"ק מ: תמורה כח. בכורות מא. [זבחים פה:], ג) חולין לח: ב"ק עז: בכורות יב. ח. מ., ד) בס"א: הואת.,

תורה אור השלם

1. וְהֶעֱבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לַיהוָה וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה:
שמות יג יא

2. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוּ לִי:
שמות כב כט

3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהוָה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

4. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והניחנין וכו' מדתמא כפ' חטאת הטוף כ"ל ותיבת דם נמחק: (ב) בא"ד אין מטמאין בגדים בכית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשה ממעשה החטאת פסולה ותנן התם כל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וה"ה דלא ילדו: (ג) ד"ה שהיה וכו' מטמאין בגדים אבית הבליעה אלמא מטיב:

מוסף רש"י

אמרת. ומעלמך, מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש. משנתו לעזרה נפסלו (זבחים כז:). בהוייתן הן קדושים. כשעולים הן קדושים ולא במעי אמן (זבחים צח. מנחות פג. תמורה יא.). ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום הא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות (יד:) מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (מנחות שם וכעי"ז זבחים קיד. וכריתות כג.). מן הבהמה. ממקלת בהמות ולא טולן (ב"ק מ:). הרובע והנרבע. ע"פ על אחד או ע"פ הבעלים, אלא נפקל דפסול לגבי מזבח (שם). את הנעבד. שעבדו ע"ז והשתחוה לו (שם). מן הצאן. קרא כתיב בויקרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים וגו', ודרשינן מן הצאן ולא כל הצאן, וכן כולהו (בכורות מא.). את המוקצה. שהוקצה והופרש לעזרן עבודת הוכבים (שם) שייחדו להקריב לע"ז (ב"ק שם). הנוגח. שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ בעלים ונפטר מן הסקילה (שם). פרט לכלאים. בן רחל ותיש, שפסול לקרבן, ומריבויא דלא דרים ליה (חולין לח:). פרט לנדמה. עז שילדה תחתיש כמותה וכבר דומה לרחל (שם) אי: שאמו רחל והוא דומה לעז (בכורות נז.) אלינו דומה לאביו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל דומה לעז (ב"ק שם).

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ו:
יב ה מיי' שם הל"ד:
יג ו מיי' שם הל"ה:
יד ז מיי' פ"א מהל' איסורי גיאה הל"ים סמג עשין רמג:
טו ח מיי' שם ופ"ז מהל' משכב ומושב הלכה ט:

תוס' הרא"ש

שהיה פסולן בקדש. פרש"י לאחר שבאו לעזרה אירע פסולן. וקשה לפירושו דא"כ רובע ונרבע בעזרה נמי הוה לן למימר אם עלו לא ירדו. רע"ק דבזבחים פ' חטאת הטוף חשיב ר' יוחנן מליקה [6] ודלא הייתה פסולן בקדש ושמאל ולילה לא חשיב להו פסולן בקדש אי לאו דמשכח להו הכשירא במקום אחר כדאיתא התם הלכן נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר בכיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קדוש וכשר במקום אחר: **היינו דאצטריך תרי קראי חד לבהמת דחולין כו'.** ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טרפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין דכאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מזאת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטרפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטריפה ליפיגן בעלמא דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דמשמשה ישראל לא הוה שמענן אלא היכא דלא הוה ליה שעת הכושר ובכל דוכתין אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ותלמודא לא נחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה בפיגול: **חד לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן.** ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש וולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש וולד ויצא דרך דופן: **ובכר וולדות קדשים בהוייתן הן קדושים.** פרש"י דל"ג ופי' משובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים כשעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולרבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהוייתן הן קדושים איצטריך דלא קדם פיסולן להקדישן אבל אי אפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק דם שחיטה דסבר ר' שמעון בהוייתן הם קדושים להתנא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בולדות קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא גופה. מוכח הכי דצריך לאוקומי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהוייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהוייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהוייתן הם

ו) ג"ל מליקת זר וסכין דמטמא בנגדים אבים הבליעה והלא וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות